

Helene Lindahl
Naturvårdsverket
helene.lindahl@naturvardsverket.se

2020-01-23

Ärenden:
Nv-07627-19
Naturvårdsverket

NV-02027-15
Miljömålsrådets kansli

Arbetsplaner för sju föreslagna projekt inom programområdet Insatser för grön infrastruktur

Projekt 1: Utveckla förslag till etappmål för grön infrastruktur i ett dialogprojekt

Drivansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Medverkande myndigheter och aktörer: Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Trafikverket, Sveriges kommuner och regioner, samt de intresseorganisationer och näringslivsrepresentanter som deltar i de andra projekten där det är relevant.

Förslag på etappmål ska tas fram genom dialog med berörda myndigheter och aktörer. Detta ska göras inom ramen för de övriga projekt som drivs inom programområdet.

Etappmålen fyller en viktig funktion i miljömålssystemet. De konkretiserar vilken omställning som behövs för att nå miljömålen och bidrar därmed till en tydlig styrning för myndigheter och andra aktörer. Etappmålen kan behöva följas av styrmedel för att målen ska kunna nås, men de kan även ha en pådrivande effekt utan att skarpa styrmedel används.

De effekter i miljön som projektet avses leda till är sådana som möjliggör att miljömålen uppnås snabbare. Detta genom att etappmålen formuleras som det vi vill uppnå i miljön som resultat av de övriga projekten.

Leveranser

- Förslag till etappmål för grön infrastruktur i skogen, i odlingslandskapet, i våtmarker, i limniska miljöer samt i samhällsplaneringen där detta är relevant och möjligt rent tidsmässigt.

Tidplan

Projektet bör påbörjas februari 2020 och avslutas december 2020. Leveranser av etappmål behöver vara klara i slutet av oktober för att hinna skickas in till regeringen.

Projekt 2: Skötsel och restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer

Drivansvar: Naturvårdsverket (våtmarker) och Havs- och vattenmyndigheten (sjöar och vattendrag). Projektet drivs gemensamt, framtida delprojekt kan drivas gemensamt eller separat.

Medverkande: Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Boverket, MSB, SMHI, SGU, Riksantikvarieämbetet, Energimyndigheten, Trafikverket, Sametinget och Länsstyrelserna samt representanter från organisationer som är intressenter i frågan.

Det behövs ett utvecklingsarbete för skötsel och restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer. Restaurering omfattar bland annat att återställa hydrologi, återskapa svämmiljöer och vattendragens morfologi. Viktiga sköselfrågor är till exempel hur kantzoner bör utformas och hur våtmarksmiljöer längs vattendrag där naturlig störning minskat kan skötas. Ett fortsatt utvecklingsarbete för sötvattensmiljöer inom grön infrastrukturarbetet är önskvärt, bland annat hur avrinningsområdesperspektivet kan hanteras.

Det behövs också fördjupad analys av var i landskapet restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer bör ske för att beakta fler aspekter än biologisk mångfald, till exempel restaurerade våtmarkers påverkan (positiv och/eller negativ sådan) på vattenkvalitet och vattenkvantitet. För att i snabbare takt bevara och utveckla en grön infrastruktur behöver arbetet samordnas med övriga processer som berör vattenlandskapet, inte minst arbetet i vattenförvaltningen.

Projektet inleds med en översiktlig kartläggning av andra processer som berör arbetet med grön infrastruktur i vattenlandskapet. Därefter sker en dialog om vilka frågeställningar som det anses bäst att arbeta gemensamt med för att förbättra förutsättningarna för restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer, under dialogen beaktas också hur delprojekten ska lämna information till, samarbeta med eller komplettera redan pågående arbete.

Tänkbara punkter att diskutera i den inledande dialogen

- Vilka av de processer som berör vattenlandskapet behöver samordnas för att nå framgång i arbetet med grön infrastruktur, och hur ska det ske?
- Hur kan ett GI-perspektiv förstärka och utveckla arbetet med t.ex. skötsel, utformning, lokalisering och restaurering av våtmarks- och sötvattensmiljöer?
- Vad finns det för behov att förändra regelverket för vattenverksamhet?
- Hur samverkar och planerar vi för skötsel, utformning, lokalisering och restaurering av våtmarks- och sötvattensmiljöer så att fler samhällsintressen än biodiversitet beaktas.

Leveranser

- a) Sammanställning av resultat från dialogerna och utformning av delprojekt till Miljömålsrådet för kännedom och eventuella synpunkter.
- b) Sammanställning av frågor som projekt 3 bör beakta vid val av delprojekt, till Miljömålsrådet för kännedom.
- c) Resultat från de valda delprojekten redovisas till Miljömålsrådet och förslag på insatser lämnas till instans med rådighet att förverkliga eller gå vidare med förslagen.

Tidplan

- Under 2020 slutförs punkten a.
- Under 2021 slutförs punkten b.
- Delprojekt bedrivs 2020–2022.

Projekt 3: Utveckling av juridiska styrmedel gällande viss vattenverksamhet

Drivansvar: Naturvårdsverket.

Medverkande: Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Boverket, MSB, SMHI, SGU, Riksantikvarieämbetet, Energimyndigheten, Trafikverket och Sametinget samt Länsstyrelserna. Synpunkter inhämtas från organisationer som är intressenter i frågan.

Projektet gäller det rättsliga regelverket gällande åtgärder som vidtas/har vidtagits för att skydda mot vatten. Sverige behöver leva upp till gällande EU-rätt och sedan nuvarande regelverk beslutades värderas ekosystemtjänster och geotjänster högre, klimatfrågan är än mer angelägen och det finns ny kunskap om åtgärdernas miljöpåverkan både utifrån dagens situation och med framtida klimatförändringar.

Arbetet inleds med en översiktlig styrmedelsanalys med syfte att hitta lämpliga delprojekt att arbeta vidare med.

Tänkbara punkter att diskutera i den inledande dialogen

- Behov av förbud mot igenfyllnad av sötvatten och våtmarker
- Behov av översyn av regelverk kring markavvattning.
- Behov av generell bestämmelse om att vidta åtgärder i blöta miljöer där det finns särskilda miljöskäl (t.ex. större metalläckage orsakade av markavvattning),
- Möjligheter att förenkla den juridiska processen för restaureringsåtgärder.

Leveranser

- a) Sammanställning av resultat från dialogerna och utformning av delprojekt till Miljömålsrådet för kännedom och eventuella synpunkter.
- b) Resultat från de valda delprojekten redovisas till Miljömålsrådet och förslag på insatser lämnas till instans med rådighet att förverkliga eller gå vidare med förslagen.

Tidplan

- Under 2021 slutförs punkten a.
- Delprojekt bedrivs 2021–2022.

Projekt 4: Stärkta livsmiljöer och spridningsvägar i odlingslandskapet

Drivansvar: Jordbruksverket

Medverkande: Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, länsstyrelserna, Tillväxtverket, Trafikverket, Svenska kraftnät, kommuner, regioner, samverkansgrupp för gräsmarker och infrastrukturmiljöer, markägare, lantbrukare, LRF, Hushållningssällskapet, statligt ägda bolag som äger åkermark, inkl. stiftelser, universitet och högskolor med flera som är relevanta.

Övergripande syfte är att bevara och stärka grön infrastruktur i hela odlingslandskapet, vilket är en förutsättning för att nå flera miljömål. Arbetssättet är förtroendeskapande dialog mellan berörda aktörer för att nå en gemensam problembild och förslag till konkreta åtgärder. Det är alltså delvis ett dialog- och delvis ett genomförandeprojekt.

Målsättningen är att bevara, ny- och återskapa sammanhängande natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet, inklusive dess vatten- och våtmarksmiljöer. Det kan även finnas behov av nya verktyg för att restaurera gräsmarker och skapa andra livsmiljöer i odlingslandskapet och anslutande områden, samt gräsmarksliknande miljöer i stads- och infrastrukturmiljöer.

Många markägare uttrycker oro för att grön infrastruktur kan innebära nya begränsningar i brukandet. Detta kan försvåra genomförandet av åtgärder för att skapa en fungerande grön infrastruktur i hela landet. Det behövs därför en förtroendeskapande dialog mellan näringen, myndigheter och andra berörda aktörer. Dialogen bedöms kunna bidra till en ökad kunskap hos myndigheterna om landsbygdsföretagens möjligheter och utmaningar liksom en ökad kunskap hos landsbygdsföretagen om hur man kan bidra till arbetet för att skapa livsmiljöer och spridningsvägar för växter och djur. Dialogen bedöms också kunna skapa underlag för att bedöma behov av nya/förändrade styrmedel.

Den åtgärdslista som togs fram inom Planen för att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald ska ingå i arbetet så att dubbelarbete undviks. Planen togs fram som en tidigare samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet. Även åtgärdslistan inom miljömålsrådsprojektet om Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark bör ingå.

Några förslag till dialogfrågor:

- Hur kombinera en effektiv produktion med åtgärder för att stärka en grön infrastruktur?
- Kan rådgivning och uppsökande verksamhet visa på möjligheter till förbättrad lönsamhet samtidigt som naturvärdena förstärks?
- Hur kan produktionsrådgivning och natur- och kulturmiljövärdsrådgivning bättre integreras?
- Kan lokalt initierade (alt. lokala) nätverk bidra och vilka eventuella stöd kan behövas från regionala och centrala myndigheter?
- Hur kan vi bidra till att sprida goda exempel?

Leveranser

- a) En förtroendeskapande dialog mellan myndigheter och näringen inleds
- b) Förslag till gemensamma målbilder och åtgärdsförslag.

Dialogmöten bör planeras gemensamt och ledas av en mötesfacilitator.

Tidplan

Första halvåret 2020	Andra halvåret 2020	2021--2022
Förberedande arbete	Inledande dialogmöten	Fortsatt dialog och påbörjat arbete med gemensamma målbilder och åtgärdsförslag.

Projekt 5 - Ett mer variationsrikt skogsbruk

Drivansvarig myndighet: Skogsstyrelsen.

Medverkande myndigheter och aktörer: Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna, skogsbruket och ideella organisationer.

Projektet syftar till att öka intresse, kunskap och engagemang för ett mer variationsrikt skogsbruk med ökade inslag av lövträd/lövskogar, mer hyggesfria metoder samt mer skapande av naturvärden i brukad skog. På detta sätt utvecklas förutsättningarna för en grön infrastruktur där naturvärden även finns utanför formella/frivilliga avsättningar.

Projektet kommer att genomföras i form av ett samverkansprojekt med intresserade myndigheter, skogsbruket och ideella organisationer. Vi kommer bland annat att se över om det är möjligt att enas kring nya etappmål för projekt inom Grön infrastruktur.

Leveranser

Projektet kommer att leverera inom tre fokusområden som identifierats i förstudien till MMR. Dessa är mer lövskogar/lövinslag i skogen (miljö o produktion), mer hyggesfria metoder samt mer skapande av naturvärden och kulturvärden i produktionsskogen.

- a) Nya innovativa förslag på hur vi ökar lövinslaget/lövskog i landskapet
- b) Belysa olika definitioner och olika typer av hyggesfritt och deras effekter och var i landskapet de passar bäst
- c) Analys från SLU på hur långt vi kan komma med en bra naturhänsyn i landskapet
- d) Utredning om ett eventuellt nytt etappmål.

Tidplan

Projektet startar våren 2020 och avslutas i december 2022

Projekt 6: En nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel av skogar som förvaltas med naturvårdsmål

Drivansvariga myndigheter: Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen gemensamt.

Medverkande myndigheter och aktörer: Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna, Jordbruksverket, storskogsbruket, privatskogsbruket, intresseorganisationer inom naturvård, kulturmiljö och friluftsliv.

Projektets mål är att i samverkan med berörda aktörer (dialogprocess) ta fram en nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel i trädbärande marker som förvaltas med naturvårdsmål. Strategin ska utgöra ett underlag för att prioritera åtgärder som bidrar till en gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och habitat, samt stärker arternas spridningsmöjligheter inom skogslandskapets gröna infrastruktur. Synergier finns även med övergångszoner mellan skog och andra naturtyper, t ex bryn mot odlingslandskapet. Den pågående samverkansåtgärden *Analys av skötselbehov som en del i arbetet med en strategi för naturvårdande skötsel i skogen* ska ingå i projektet.

Leveranser

- a) I samverkan med berörda aktörer ta fram en gemensam nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel i trädbärande marker som sköts med naturvårdsmål. I detta ingår både formellt och frivilligt avsatta områden. Dialogprocessen i sig en del av leveransen.
- b) Om det inte lyckas kommer projektet ändå leverera en strategi, men den begränsas till de formellt skyddade områdena enligt miljöbalkens sjunde kapitel, samt naturvårdsavtal. Myndigheterna önskar att detta samarbete definieras genom ett regeringsuppdrag, som även inkluderar övriga berörda.
- c) Identifiera eventuella behov av nya styrmedel. Det kan även inkludera underlag till nya etappmål.

Tidplan

Arbetet initieras under första kvartalet 2020. Strategin bör kunna fastslås december 2022.

Projekt 7: Ekosystemtjänster i fysisk planering

Drivansvarig myndighet: länsstyrelserna.

Medverkande myndigheter: Naturvårdsverket

Projektet är en fortsättning av en befintlig samverkansåtgärd. Syftet är att få igång och utveckla länsstyrelsernas arbete med att integrera ekosystemtjänster i verksamheten, med särskilt fokus på fysisk planering. Länsstyrelserna har i uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur, där även ekosystemtjänster ingår. Länsstyrelserna ska dessutom vägleda och bistå kommunerna så att ekosystemtjänsterna hanteras på ett bra sätt i planprocessen.

Boverkets vägledning för ekosystemtjänster i den byggda miljön behöver spridas till länsstyrelserna och användas i planarbetet. Länsstyrelsen Skåne har tagit fram

en guide för hur länen ska komma igång med att integrera ekosystemtjänster i planprocessen, med fokus på översiktsplanearbetet. Innehållet i vägledningen och guiden, samt de erfarenheter som samlats under arbetet har under 2019 spridits till länsstyrelser genom workshoppar för att börja ge avtryck i länsstyrelsernas arbete med att ta hänsyn till och förstärka ekosystemtjänsterna i fysisk planering. Följande behov av fortsatt arbete finns under de kommande två åren:

- Fortsatt samverkan mellan länsstyrelserna
- Kompetensutveckling mellan sakområden inom länsstyrelsen
- Fortsatt samverkan mellan Naturvårdsverket, Boverket och länsstyrelserna
- Fortsatt samverkan mellan länsstyrelsen, regionen och kommunerna

Genomförandet samordnades under 2019 med miljömålsrådsåtgärden ”Kommunikation om ekosystemtjänster genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster” (avslutad 2019). Det arbetet utgör i sig en viktig fortsättning av miljömålsrådsåtgärden ”Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur som avslutades 2018”.